

TEZĂ DE ABILITARE

REZUMAT

Conf. Univ. Dr. Alexandru Sterian

“Reconfigurarea elementelor de estetică a filmului în epoca noilor media”

În paginile tezei de abilitare doresc să prezint pe larg principalele mele realizări profesionale în domeniul imaginii de film de ficțiune, documentar și publicitar, redactarea de cursuri în cadrul UNATC I.L.Caragiale, aportul teoretic reprezentat de cărțile publicate dar și de activitatea de cercetare academică și coordonare a lucrărilor teoretice pentru absolvenții programelor de studii de Licență și Master.

Direcțiile pe baza cărora au fost elaborate capitolele acestei lucrări sunt armonizate cu preocupările mele pentru continua specializare din domeniul practic, prin implicarea în proiecte de film dar și în aria cercetării, acolo unde există o stringentă nevoie de lucrări teoretice românești în domeniul esteticii imaginii de film.

În ultimi zece ani preocupările mele s-au axat pe ingerința tehnologiei digitale în reconfigurarea mesajului estetic, acesta fiind principalul domeniu de studiu teoretic în care am putut identifica punctual influențele în zona producției de film românesc.

În acest context, în prima parte a tezei mi-am îndreptat atenția către puterea de expresie și emoția transmisă de imaginea fotografică și cinematografică. Cei patru ani de școală gimnazială de artă s-au constituit într-o bază solidă pentru elementele de limbaj vizual studiate ulterior, în cursul anilor de licență, elemente cristalizate prin grija profesorilor care m-au ghidat în această incursiune fascinantă.

Fie că reprezentarea a fost bidimensională (desen, pictură) sau structurată tridimensional (modelaj în lut) ea a stat la baza pasiunii mele de a crea imagini și de a înțelege puterea sugestiei în artă. Elementele de estetică, precum și de elaborare a mesajului vizual, descoperite în timpul studiilor de licență prin experimentarea diferitelor formate cinematografice, m-au condus mereu către remodelarea spațiului scenografic prin intermediul elementelor expresiei vizuale.

Studiul esenței imaginii din cinematograful clasic mi-a înlesnit aprofundarea tehnicilor și identificarea semnelor estetice reprezentative în dezvoltarea profesională ulterioară.

Cea de-a doua parte a tezei de abilitare este structurată pe activitatea academică și de coordonare a studenților din cadrul UNATC I.L.Caragiale București și a Universității Babes-Bolyai din Cluj. Colaborarea cu Facultatea de film din cadrul Universității Babes Bolyai începută în urmă cu doi ani, se reflectă în cursurile anului I CFM și anului II Imagine și Regie.

Începând cu anul 2009 am adăugat carierei mele universitare un nou palier, prin elaborarea mai multor suporturi de curs, al căror titular sunt astăzi, în cadrul UNATC I.L.Caragiale București. “Imaginea digitală” este primul dintre acestea, fiind urmat de “Post-producția”, curs pentru programul de Masterat Regie, Imagine și Producție, “Tehnica și tehnologia filmului” (curs elaborat împreună cu dl. Conf.univ.dr. Doru Nițescu), “Imagine de Film și TV” (curs de măiestrie al cărui titular sunt din anul 2013) și “Documentary Filmmaking”, curs pe care îl susțin la Masteratul de Documentar în limba engleză. Expertiza pentru acoperirea unui asemenea spectru este cuprinzătoare și include studiul artelor plastice, a evoluției imaginii de la primele daguerrotipuri la actualele camere digitale, dar și a reconfigurării expresiei prin intermediul surselor de captare a “realității” de-a lungul istoriei cinematografului.

Preocuparea pentru obiectivarea suportului în transparența mesajului a constituit pentru mine o direcție permanentă încă de la terminarea facultății (1994). De atunci și până în prezent, dezvoltarea explozivă a televiziunilor comerciale precum și a celor de nișă mi-a permis să experimentez stiluri și genuri cinematografice diferite. Dintre acestea genul scurt și concis al reclamei publicitare m-a “forțat” să experimentez utilizarea de elemente vizuale cu un impact major pe o durată scurtă.

Preocuparea mea pentru cercetare, în cadrul școlii doctorale, se va baza în continuare pe direcția tezei mele de doctorat, “Influența noilor media în estetica filmului de ficțiune”, o temă de actualitate în cinematografia contemporană.

Într-un univers controlat aproape în întregime de tehnologie, necesitatea de a studia și elabora coduri estetice distincte în cele două forme de ilustrare vizuală (analogă

și digitală) mi se pare a fi esențială. Structura discretă a formării imaginii și reconfigurarea părților componente ale mesajului vizual trebuie să devină o preocupare majoră a oricărui cineast. Maniera și gradele de convertire a codurilor existente în posibile noi forme de expresie, diferă în cazul filmului de ficțiune față de documentar, experiment sau publicitate. Acestea se vor regăsi enumerate și analizate în teza ce urmează.

Influența noilor media asupra cinematografului se răsfrânge în toate etapele de realizare a filmului. Începând cu pre-producția, producția și etapa de finalizare a operei cinematografice, mediul digital se instalează aproape integral în structura elaborării imaginii. Forma digitală a filmului și mediul prin care acesta este distribuit, formatul digital, conduce în primul rând la schimbări de conținut și de durată a elementelor discrete ce compun ilustrarea acestuia. O consecință directă a acestora este reconfigurarea mesajului prin manipularea duratelor cadrului.

Domeniul de cercetare, pe care intenționez să îl dezvolt în continuare în teza mea de abilitare va studia acest important element de limbaj, durata de expresie în relație directă cu raporturile dintre personaje, acțiune și compoziție. Totodată, voi demonstra cât de importantă este ajustarea acestor durate în concordanță cu dimensiunea ecranului; deoarece raportul de mărime influențează perceperea duratei și asimilarea corectă a relației de interdependență a elementelor compoziționale. Puterea de expresie a cinematografului în epoca digitală este diluată de utilizarea unei game largi de dimensiuni de ecran în “distribuirea” operei.

Relația directă dintre dimensiunea ecranului, perceperea duratelor cadrelor și identificarea elementelor semnificative din compoziție este confirmată. Miniaturizarea suporturilor de vizionare a filmelor conduce la reconfigurarea duratelor de așteptare dar mai ales la forțarea limitelor de atenție și a identificării elementelor principale ale compoziției. Valențele compoziționale sunt reinterpretate pe fiecare dintre aceste medii de vizionare. Centrul de interes al cadrului, sau zona compozițională în care atenția spectatorului este captată dobândește valențe noi datorită medierii suportului digital.

Expresia vizuală a celor două medii concurente, cinematograful și televiziunea, urmează o tendință mimetică. Modalitatea de receptare este diferită, televiziunea încadrându-se încă în zona consumului facil, distrat al operei în ambianța casnică.

Astfel, prin intermediul consumatorului, se transferă spre cinematograful "funcții" proprii televiziunii. Non-linearitatea receptării datorată posibilității reluării sau derulării rapide a filmului, ușurința prin care în formatul digital TV putem accesa funcția freeze frame (stop cadru) sau utilizarea opțiunii ecran în ecran conduce la dorința spectatorului de a experimenta în spectacolul cinematografic elemente din transparența televiziunii. Convergența celor două medii de comunicare este inerentă, iar veriga ce întrește această hyper mass-media este un simplu mediu transmițător-internetul. Semnalul acestei unificări încă neîmplinite a fost dat de introducerea mediului digital în expresia audio-video din cinema și TV. Paradoxul tehnologiilor actuale face ca procedee gândite pentru televiziune să fie mai abordabile în sala de cinema (Realitate virtuală, Imagine 360°). Transmițătorul, internetul, devine indispensabil în ambele cazuri. Dependența televiziunii și a cinematografului de internet este legată de protocoale de transfer de date, în cazul proiecției digitale în cinema, și de fluxurile de știri sau a evenimentelor în cazul televiziunii.

Precedența evenimentului, în lumea în care copia nu se mai deosebește de original, are din ce în ce mai puțină relevanță pentru conținutul artistic. Globalizarea mesajului se atinge prin intermediul conectivității și reacției. Procesele de feed-back sunt înlocuite de butoanele de "Like" aflate la îndemâna oricui. Relevanța unui studiu de marketing privind popularitatea sau notorietatea unui regizor este poluată de ușurința prin care componența grupului țintă nu mai poate fi verificată. Viteza înlocuiește rațiunea, reacția controlată, complexă este eliminată de răspunsul grilă și aportul cantitativ la plasarea sondajului. O primă reacție, în fața normelor stabilite de mai bine de un secol de cinematograful este nevoia de a plasa în opoziție felul în care gabaritul uneltei ce mediază captarea intră în discuția semnelor estetice definitive în noua paradigmă digitală.

Astfel că miniaturizarea camerelor și nevoia de abundență a regizorilor conduce la excese. Mișcarea de cameră, primul semn estetic atins de această miniaturizare, este

subordonată uneori duratelor excesive ale cadrelor. Necesitatea gradării răspunsului emoțional al spectatorului devine la rândul ei subordonată de nevoia transferului veridic, nemediat, al imaginii captate. Așa numita “immediacy” se referă tocmai la această nemijlocire a mesajului, a transparenței totale a narațiunii, fără nevoia adăugării de sens suplimentar în straturile profunde ale diegezei.

Consider că obținerea atestatului de abilitare îmi va facilita continuarea direcțiilor de cercetare menționate și va reprezenta încununarea eforturilor personale de teoretizare a domeniilor conexe cinematografului din prisma influenței mediului digital.

La final există referințele bibliografice și indexul de ilustrații prezentate în teză.